

Öfke

Şûra / 37. Onlar, büyük günahlardan ve hayasızlıktan kaçınırlar; kızdıkları zaman da kusurları bağışlarlar.

Al-i İmran / 134. O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.

Enbiya / 87. Zünnûn'u da (Yunus'u da zikret). O öfkeli bir halde geçip gitmişti; bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihayet karanlıklar içinde: "Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!" diye niyaz etti.

HADİS...

* İbnu Mes'ud ra anlatıyor. "Resûlullah sav (bir gün): "Siz aranızda kimi pehlivan addedersiniz?" diye sordu. Ashab radiyallahu anhüm "Erkeklerin yenmeye muvaffak olamadığı kimseyi!" dediler. Resûlullah sav: "Hayır, dedi, gerçek pehlivan öfkelenildiği zaman nefesine hakim olabilen kimsedir."

* Hz. Ebu Hüreyre ra anlatıyor: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Kuvvetli kimse, (güneşte hasmını yenen) pehlivan değildir. Hakiki kuvvetli, öfkelenildiği zaman nefisini yenen kimsedir."

* Ebu Vail ra anlatıyor: "Urve İbnu Muhammed es-Sa'di'nin yanına girdik. Bir zat kendisine konuştu ve Urve'yi kızdırdı. Urve kalkıp abdest aldı ve: o, Resûlullah sav'ın şöyle söylediğini nakletmiştir: "Öfke şeytandandır, şeytan da ateşten yaratılmıştır, ateş ise su ile söndürülmektedir; öyleyse biriniz öfkelenince hemen kalkıp abdest alsın."

* Ebu Zerr el-Gifari ra anlatıyor: "Resûlullah sav bize buyurmuştu ki: "Biriniz ayakta iken öfkelenirse hemen otursun. Öfkesi geçerse ne ala geçmezse yatsın."

* Hz. Mu'az İbnu Cebel rah anlatıyor. "İki kişi Resûlullah sav'ın huzurunda küfürleştiler. (Öyle ki) birinin yüzünde (diğerine karşı) öfkesi gözüküyordu. Resûlullah sav: "Ben bir kelime biliyorum, eğer onu söyleyecek olsa, kendinde zuhur eden öfke giderdi: Eûzu billahi mineşşeytanirracim" buyurdular."

* Sehl İbnu Mu'az İbni Enes el-Cüheni, babası ra'tan naklediyor: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Öfkesinin gereğini yerine getirebilecek güçte olduğu halde öfkesini tutan kimseyi, Allah Teâla Hazretleri, Kıyamet günü, mahlukatın başları üstüne davet eder; tâ ki, (onlardan önce) dilediği huriyi kendine seçsin."

Gayz, hoşlanmadık bir şeye karşı insan tabiatın heyecanının yani öfke demektir ki, gadab (kızgınlık)ın aslıdır. Ve ondan farkı vardır. Deniliyor ki, her halde gadabın arkasında intikam alma isteği vardır. Veyahut gadab (kızgınlık), istemeden yüzde ve uzuvlarda görünür. Gayz ise yalnız kalpte kalabilir. Bir de Allah'a gazab isnat edilir de, gayz isnat edilmez. "Kezm " dolu bir kırbanın (deriden yapılmış su kabı) ağzını bağlamaktır ki, burada öfkesini yutup tutmak, zarar gördüğü kimselere karşı kudreti bulunduğu halde intikama kalkışmamak ve hatta hoş olmayan bir hâl göstermeyip hazmetmek ve sabretmektir. Kötülük edenlere karşı afv ile muamele edenler. Affetmek hakkında birçok nebevî hadis varid olmuştur.

Bu cümleden olarak buyurulmuştur ki: "Kıyamet günü, nerede ecir (sevab)leri Allah üzerinde olanlar, cennete girsinler." diye bir çağırıcı bağırarak. "Ecri Allah üzerinde olan kim?" denilecek. Bunun üzerine, affetmiş olanlardan başka kimse kalkamayacaktır. İşinde iyilik yapan bütün iyilikseverleri kapsayıcıdır.

PIRLANTA SERİSİ...

...İnsanda bir de öfke var. Eğer bu öfke hissi olduğu gibi kalsa, insanı kokuşturur ve düşünceleri kanlı, duyguları kanlı, gözü kanlı ve eli kanlı bir cânî, bir Firavun haline getirebilir. Fakat aynı öfkeyle insan, ırz, namus ve vatan uğruna kavgaya girip, öldürürse gazi, ölürse de şehid olur. İşte böyle bir öfke, en az "hilm" kadar Allah nezdinde makbuldür. Şimdi, eğer insanın türabî (toprağa ait) yanları dahi iyi işletilince onu bu dereceye yükseltiyorsa, siz vicdan mekanizmasının iyi işletildiğinde neler olacağını düşünün..!

Evet insan, türabî yönüyle dahi her zaman melekler seviyesine ulaşabilir. Bir de vicdan mekanizması devreye girince, o, meleklerden daha üstün hale gelir. Zira meleklerde zorlanma yoktur. Onların iradesi, önündeki marziyyat güzelliklerini

seçme şeklinde tecelli eder. Halbuki insan iradesi, iyiyile kötü arasında mutlaka tercih yapmakla mükelleftir. "Mağnem de mağrem" (mükâfatda meşakkat) nisbetinde olacağına göre, insanın önündeki bu handikapların aşılması, insanın meleklerden üstün hale gelmesine vesile ve vasıta sayılacaktır...

ÖFKEYİ YUTMAK

Ma'ruz kaldığımız kötülükler veya can sıkıcı başka hâdiseler karşısında, kızmama, öfkelenmeme insan tabiatına zıddır ama, bizden beklenen de işte budur! Zaten bir insan, hiç kızmıyor ve öfkelenmiyorsa, o insanın mutlaka eksik bir yanı, eksik bir tarafı vardır. Kur'ân'ın bu mevzuda bizden istediği öfkemizi yutmak, öfkelenmeme şeyi sineye çekip sabretmektir. Öfkelenmeme ile öfkeyi yutmak arasında çok fark vardır. Öfkelenmeyen, kızmayan insan, bu gayr-i tabii davranışından dolayı sevap kazanamaz. Ama yanardağlar gibi lav püskürtmeye hazırlanmışken öfkesini yutabilen insan, bazen bu davranışıyla velayet derecesi bile elde edebilir.

ÖFKE

Celâlî tecelliler, herkeste az veya çok muhakkak bulunur. Mühim olan, bunu terbiye-i Muhammedî ile terbiye edebilmektir. Bunun ölçüsü de şudur: Celâlî tecellilerin başı sayılan öfke, eğer Muhammedî terbiyeden geçerse, bu takdirde küfre karşı kat'î bir tavır, mü'minlere karşı ise hilm ü silm şeklinde kendini gösterir.

RİSALE...

Sual: Ne için böyle ehemmiyetsiz insanların ehemmiyetsiz amelleri ve şahsî günahları, kâinatın hiddetini celbediyor?

Elcevap: Bazı Risalelerde ve sâbık işaretlerde isbat edildiği gibi: Küfür ve dalâlet, müdhîş bir tecavüzdür ve umum mevcudatı alâkadar edecek bir cinayettir. Çünkü: Hilkat-ı kâinatın bir netice-i âzamı, ubûdiyet-i insaniyedir ve Rubûbiyet-i İlâhiyyeye karşı îman ve itaatle mukabeledir. Halbuki ehl-i küfür ve dalâlet ise, küfürdeki inkâriyle, mevcudatın ille-i gayeleri ve sebeb-i bekaları olan o netice-i âzamı reddettikleri için, umum mahlûkatın hukukuna bir nevi tecavüz olduğu gibi, umum masnuatın âyinelerinde cilveleri tezahür eden ve masnûatın kıymetlerini, âyinedarlık cihetinde âlî eden Esmâ-i İlâhiyenin cilvelerini inkâr ettikleri için, o Esmâ-i kudsiyyeye karşı bir tezyif olduğu gibi, umum masnuatın kıymetini tenzil ile o masnuata karşı bir tahkir-i azîmdir. Hem umum mevcudatın herbiri birer vazife-i âliye ile muvazzaflı birer memur-u Rabbanî derecesinde iken, küfür vasıtasıyla sukut ettirip, câmid, fâni, mânâsız bir mahlûk menzilesinde gösterdiğinden, umum mahlûkatın hukukuna karşı bir nevi tahkirdir.

İşte envâ-ı dalâlet derecatına göre az çok kâinatın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbâniyyeye ve dünyanın bekâsındaki makâsıd-ı Sübhaniyyeye zarar verdiği için, ehl-i isyana ve ehl-i dalâlete karşı kâinat hiddete geliyor, mevcudat kızıyor, mahlûkat öfkeleniyor.

Ey cirmi ve cismi küçük ve cürmü ve zulmü büyük ve ayb ve zenbi azîm bîçare insan! Kâinatın hiddetinden, mahlûkatın nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtulmak istersen, işte kurtulmanın çaresi: Kur'an-ı Hakîm'in daire-i kudsiyesine girmek ve Kur'anın mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sünnet-i Seniyyesine ittibadır. Gir ve tâbi ol!

NÜKTELER...

ÖFKENİN İLÂCI

Sen bil ki, öfkeye ilâç edip onu tedavi etmek farzdır. Çünkü birçok halkı cehenneme iletir. Hışmandan çok fesatlar meydana çıkar. Onun ilâci iki cinstir. Biri müşhil ilâci gibidir ki, hışmın kökünü ve maddesini keser. İkincisi şıra gibidir ki, teskin eder, fakat kökünü, maddesini kesmez. Müshil ilâci tedavisi odur ki, hışma nazar kılınır, hışmın içte neden doğduğunun sebebi anlaşılır ve o sebebin kökü kesilir. Bu sebepler de beştir:

1— Birinci Sebep: Kibirdir. Kibirli olan kişi küçük bir sözle yahut ufak bir saygısızlık veya gururuna az aykırı hareket edilmekle öfkeyle dolar. Böyle bir kibir, tevazu ile kırılır.

O kişi, kendisinin de öteki insanlar gibi Âdem oğlu olduğunu, eşit cinsten bulunduğunu düşünmelidir.

Fazilet de, şeref de ancak üstün ahlâktadır. **Alçak gönüllülüğten başka bir ilâçla kibir yok edilemez.**

2— İkinci Sebebi: Kendini beğenmişliktir. Bunda kişinin kendisine büyük inancı ve güveni vardır. Bunun ilâcı da şudur: İnsan kendisini bilmeli, tanınmalıdır. Tefekkürü yönelmeli.

3— Üçüncü Sebep: Mizah, şakadır. Yani lâtife etmektir. Şaka, çok kez insanı öfkeye götürür. Bundan dolayı kişinin gerekli şeylerle uğraşır latifeden uzak kalması lâzımdır. Âhiret kurtuluşunun ele geçirilmesi düşünülmeli, güzel ahlâk elde etmeğe çalışılmalı. Bundan başka faydasız ve gereksiz sözler konuşmak, kahkahalarla gülmek, maskaralık yapmak, insanı öfkeye götürür, insan kendisini asılsız şeylerle uğraştırmamalı, iyi şeylerle meşgul etmeli. Bir kimse bir kişiyi hafife alırsa, şüphesiz, ona da karşılığını verirler. O kişi de kendisini horlatmış olur.

4 — Dördüncü Sebep; Bir kimseyi kınamak ve ayıplamak, onu arkadan çekiştirmektir. Bunlar da öfkeyi doğurur. Bunun tedavisi ve ilâcı şudur ki, hiç kusursuz kimse olmadığı düşünülmalıdır, ne kimseyi kınayıp çekiştirmeli, ne de kendisinin kusurlarının söylenmesinden öfkelenmelidir.

5— Beşinci Sebep: Tamah ve hırsıdır. Mal ve mevki hırsı insanlarda çoktur. Bunlara ihtiyaç da çok olur. Bir kimse pinti olursa ondan bir habbe bir şey alsalar, Öfkeye boğulur. Bir kimse tamahkâr olunca ondan lokma çıkmaz. Hemen onu hişim kaplar. Bunlar baştan başa kötü ahlâktır.

İşte hişmin kökü bunlardır. Bunların hepsinin ilâcı hem ilmi, hem de amelîdir. Yani hem bilgi ile hem de amel ile işlemektedir. Bilgiyle olan tedavisi, öfkenin âfetinin ve kötülüğünün her şeyini fazlasıyla bilmektir. Dinde ve dünyada zararının ne derece büyük olduğunu anlamaktır. Tâ ki, kalbi ondan nefret eylesin, tiksinsin. Bundan sonra da amelî ilâçlarla uğraşılmalıdır. Amelî ilâç da şudur ki, bu kötü sıfatlardan uzak durmak, onlara uymamaktır. Bütün kötü huyların ilâcı onlara karşı çıkmak, muhalefet etmektir. Kimi kez o kişiler bu öfkeye yiğitlik, korkmazlık, güçlülük derler. Bunlarla öğünürler. hem de şöyle derler:

-Filân ulu kişi, bir sözle filân kimseyi öldürdü. Evini, barkını, han u hamamı yakıp yıktı. Hiç kimsenin ondan korkmamasının yolu yoktur. Çünkü o babayığitlerin babayığittir. Ve mert olanlar böyle olur. İnsanın kendisini aşağı görmesi kendisinin horluğundan, gayretsizliğinden ve nekesliğindedir... Bunlar köpeklerin sıfatı olan hişma, yiğitlik ve erlik adını verirler. Ve peygamberlerin yumuşak ahlâkına da hamiyetsizlik, gayretsizlik, cimrilik adını verirler!., işte şeytanın işi budur ki, sahtekârlıkla, aldatma ve hilelerle, kötü sözlerle güzel ahlâkı bir yana atıp tatlı sözlerle kötü ahlâkı aşırılar. Böylece insanları kötü ahlâk yollarına davet ederler.

Hişmini zaptedebilmek nebilerin, evliyanın sıfatıdır. Kızgınlık, bedevi Arapların, çöl ve dağ adamlarının, yırtıcı yaratıklara yakın olanların sıfatıdır. Böylece ululuk, evliya ve enbiya sıfatında olmakta mıdır, yoksa akılsız ve ahmak sıfatında mıdır?. Dikkat et.

ŞEYH VE PADİŞAH

Bir padişah bir şeyhe bîr gün: "Benden bir şey dile." dedi. Şeyh cevap verdi:"Ey padişah bana bunu söylemekten utanmıyor musun? Hele biraz daha yüksel de öyle konuş. Benim iki kölem var, onlar çok basit kimseler oldukları hâlde her gün sana hükmederler, emrederler" dedi.

Padişah bundan dolayı kızdı:"Ey Şeyh bu sözün hatalı bir söz, kim bana emredebilir, o dediğin kişiler kimlerdir, söyle!" dedi.

Şeyh gülererek cevap verdi:"Sana emreden kölelerimden bir kızgınlık, diğeri şehvettir." dedi.

HZ. İSA'YA (AS) SORULAN SORU

Akıllı, gönlü açık biri İsa aleyhisselam'dan:"Âlemde her şeyden daha sarp daha güç olan nedir?" diye sordu.

Hz. İsa (a.s) gülererek cevap verdi:"Ey uyanık ve akıllı er, dünyada en sarp ve en güç şey Allah'ın (c.c.) gazabıdır. Çünkü o gazaptan cehennem bile su gibi erir, titrer." buyurdu.

Bunun üzerine adam şöyle sordu:

"O zaman Allah'ın (c.c.) bu şiddetli gazabından nasıl korunup kurtulmalı?" dedi.

Hz. İsa (a.s):"Kızdığın zaman kızgınlığına, hırsına yenilmemekle bundan korunabilirsin. Kötü kişiler bu hırs ve kızgınlığın madeni gibidir. Kötü kişinin kızgınlığı en vahşi hayvanın kızgınlığından daha beterdir. Allah'ın (c.c.) gazabından korunmak için kızgınlıktan sakın." dedi.

ÖFKENİN İLMİ ve AMELİ İLÂCI

Bu anlattığımız ilâç müshil gibi olan ilâçtır ki, öfkeyi kökünden keser. Eğer bir insanın, hişımı kökünden kesmeğe gücü yetmezse o ateş aldıkça alevi söndürülmelidir. O söndürme de sertlikle olur. Bu öyle bir mülayim maddedir ki, ilmin şirinliği ve sabrın acılığı ile tertip edilir. Bütün ahlâkın ilâcı ilim ve amel macunudur. İlim ilâcı şudur ki, öfkelenen kişi öfke hakkında gelen âyet ve hadîsleri düşünmelidir. Bunlar gazap hakkında, gazabını yenen kişilerin sevabı hakkında Duyurulmuş sözlerdir. Nitekim daha önce anlattık. Onları bilen kişi kendi kendisine der ki:

- Hak Teâlâ'nın sana kudreti, senin öfkelendiğin kişiye karşı olan kudretinden daha ziyadedir. Senin ise Hak Teâlâ'ya muhalifliğinin, onun sana olan muhalifliğinden . daha çoktur. Sen ne ile kıyamet günü sana kızmayacağından emin olursun?. Neye güvenirsin?. Çünkü Hak Teâlâ da sana mutlaka hişimini kıyamete yürütecektir. Böylece sükûn bulur, kızgınlığını da yener, onun sevabını da kazanırsın! Nitekim Resûlullah Efendimiz, hizmetçisini bir yere gönderdi. Hizmetçi geç geldi. Resul aleyhisselâm: Eğer âhirette bunun kisası olmasaydı sana sopa atar, seni düğderdim! diye buyurdu.

Eğer, âhirete ait bu düşüncelerle yine öfken geçmezse dünya ile ilgili işleri düşünmelidir ve kendi kendisine demelidir ki:

- Eğer nefsime hâkim olup kızgınlığımı yenemezsem hizmetlerimde kusur ederim, herkes benden nefret eder, kızdığım kimse bana düşman olur, ya beni aldatır ya da kızgınlığıma kızgınlıkla karşılık verir, bu da benim zararına sebep olur. Bunun için insanın kendi hasmını hakir, alçak görmemesi gerektir. Hatta kölen de olup hizmette kusur gösterir veya sebepsiz yere kaçarsa yahut sana büyük bir zıyan verirse, sen kendi içinin çirkin [eştiğini hatırına getir. Hele dışının ne kadar çirkinleştiğini, öfkeden kurt şeklini aldığını düşün. Nerdeyse bir kişiyi parçalayacak olan bir kurdu an! İçin aç bir köpek suretine girer. Çok kez şöyle olur ki, sen bu suretlerden uzaklaşmak istersin, ama şeytan sana der ki: Bu, senin acizliğine ve horluğuna yol açar. Haşmetin, heybetin, ululuğun gider. Ve bunlar gibi neler söyleyebilir seni halkın gözünde hakir gösterir. Böyle bir zamanda: Hiç bir şey, bir kimseyi nebilerin yolunu tutmak gibi bir izzete, ululuğa erdirmemez, Hak Teâlâ'nın hoşnutluğunu kazanamaz. Bugün beni halkın hor bilmesi, kıyamet gününde hor görmesinden daha yeğdir! demelidir.

İşte bu ve bunların eşiti şeyler ilmi ilâçtır. "**Taşlanan şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.**" demeli. Sünnet olan da şudur: Eğer ayak üstü duruyorsan oturmalı, eğer oturuyorsan yan tarafını yere koymalısın. Eğer öfken bununla da geçmezse soğuk su ile ab-dest almalısın. Resul aleyhisselâm buyurdu ki: **Öfke ateştedir, onu su ile sundurun.** Rivayet edilmiştir ki, öfkelenen kişi, secdeye varmalı!. Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: **Öfkeli kişi yüzünü toprağa koysun. Kendisinin topraktan yaratıldığını hatırına getirsin. Ve bir kul olduğunu düşünsün. Böylece kulun kızmaması gerektiğini anlasın.**

Bir gün **Ömer** (Allah ondan razı olsun) çok öfkelenmişti. Su istedi. Burnuna su verdi ve:— Kızgınlık şeytandandır. Bununla kovulur! dedi.

Ebuzer (Allah ondan razı olsun) bir kişi ile kavga etti ve: Ey İbni Hamrâ! (Kızılın oğlu!) dedi. Onun annesini ayıplamış oldu. Bunun manası kızıl renkli olan köle demektir. O zaman Resul Hazretleri: **Yâ Ebuzer! dedi. İşittim ki, bugün bir kişiyi annesiyle kınamışsın! Bilmelisin ki, sen de hiç bir karadan, hiç bir kırmızıdan daha üstün değilsin. Meğer ki, İbadetle üstün olasın. Onun yanına var. Helâlliliğini dile.** Ebuzer de (Allah ondan razı olsun) gitti, özü diledi. Kınanan kişi de ona yaklaştı selâm verdi. Haz-ret-i Ayşe (Allah ondan razı olsun) kızdığı zaman Resûlullah Efendimiz onun burnunu tutar: Ey Ayşe! derdi. Şimdi sen dua et, dedi ki: **"Ey Muhammed'in Rabbi olan Allahım. Günahını başışla. İçimden öfkemi gider. Doğru yoldan çıkarıp eğri yola saptıran fitnelerden beni korusun."** Bunu da okumak sünnettir.